

Daniel Suchý: Reflexivní alternace ve zpracování jazyka u lidí s afázií

posudek vedoucího bakalářské práce odevzdané na oboru Obecná lingvistika na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v ak. roce 2020/2021

Bakalářská práce Daniela Suchého popisuje přípravnou fázi experimentu, který má posoudit roli relativní frekvence sloves v tranzitivní a reflexivní konstrukci při komprehenzi vět u osob s afázií. Autor v úvodní části stručně charakterizuje afázií a její typické symptomy i východiskovou lingvistickou teorii, přičemž zasazuje motivaci pro svůj výzkum, resp. následný výzkum do kontextu diagnostiky a terapie afázie na jedné straně a možných implikací pro lingvistickou teorii na straně druhé. Autor následně detailně představuje jednotlivé fáze přípravy návrhu experimentu, které zahrnovaly korpusový výzkum vedoucí k získání relativních frekvencí reflexivních užití sloves, následnou tvorbu stimulového materiálu a konečně provedení dvou kalibračních experimentů (resp. dotazníkových šetření), které ukázaly na funkčnost zvolených podnětů a způsobu jejich prezentace.

Přestože byl autor donucen zdravotní a hygienickou situací v Česku upustit od původního plánu na pilotní test experimentu s osobami s afázií, je třeba konstatovat, že objem práce i dovednosti, jejichž osvojení autor prokazuje, více než odpovídají nárokům kladeným na bakalářskou práci.

Celá práce má poměrně jasně a v pozitivním slova smyslu velmi úzce vymezené cíle. Jádrem empiricky ukotvené práce je praktická část obsahující korpusový předvýzkum, návrh experimentu a validace podnětového materiálu. Tyto části jsou zároveň nejsilnější stránkou práce a mají značný přínos pro potenciální návazný výzkum. Autor velmi detailně a pečlivě popisuje jednotlivé kroky práce, popisuje jednotlivá rozhodnutí, která během přípravy výzkumu učinil, a tato rozhodnutí diskutuje a vysvětluje, z velké části uspokojivě. Motivace pro obě kalibrační studie je jasně popsána. V obou případech autor nasbíral dostatečné množství dat, aby mohl posoudit vhodnost experimentálních položek i celého designu. Při zpracování výsledků vzal autor v úvahu všechny potenciálně relevantní faktory a je schopen přesvědčivě demonstrovat funkčnost designu. Je ovšem nutno poznamenat, že samotná prezentace výsledků není zcela uživatelsky přívětivá a autor měl zvážit doplnění popisu výsledků v próze vhodnými vizualizacemi. V kontextu praktické části je třeba ocenit, že autor pracoval v souladu s principy otevřené vědy a veškerá data veřejně publikoval.

V návaznosti na výsledky validačních experimentů je dále třeba vyzdvihnout diskuzní část, ve které jsou popsána slabá místa studie. Autor pro každý z těchto problematických bodů navrhuje řešení, čímž dochází k návrhu finálního designu připraveného pro návaznou studii s formátem přístupným i pro participanty s afázií.

Pokud jde o teoretický úvod, oceňuju, že se autor snažil nalézt vhodný poměr stručnosti a informativnosti. Autor se tak nerozvádí do přílišné šíře přesahující rámec zkoumané problematiky, stejně tak se nenoří do přílišných detailů. Na druhou stranu je v některých oddílech tato stručnost až příliš velká, škodí čitelnosti textu a do určité míry zastírá linii autorova uvažování. Především části týkající se probabilistické syntaxe by si zasloužily větší hloubku. Autor např. správně uvádí, že efekty frekvence ve zpracování víceslovných jednotek jsou v poslední době poměrně čile studovaným tématem, neuvádí však příklady žádných studií nad rámec ilustrativního příkladu z Jurafského přehledového textu. Podobně v oddíle o využití probabilistického zpracování v afázií není zcela jasné, nakolik jde v případě dvou studií Gahl(ové) o reprezentativní příklady aplikace modelu na afaziologická data, nebo je jejich význam v jejich ojedinelosti v rámci disciplíny, případně zda jejich význam vychází z blízkého vztahu k autorově tématu. Textu by také napříč oddíly pomohlo k lepší

čtenářské přístupnosti více příkladů (např. výklad o agramatismu a paragramatismu). Ne zcela vhodně je zvolen příklad k výkladu o agramatismu v češtině a typologicky podobných jazycích, protože zmiňovaný kořen *žen* je v klasickém pohledu volným morfémem.

Autor pracuje s odbornou literaturou v zásadě správně, včetně citací k použitému softwaru. V závěrečném seznamu literatury je u obou statí z Nového encyklopedického slovníku češtiny chybně vygenerované URL. U již zmíněného Juravského textu chybí plný bibliografický údaj.

Poměrně slabším místem práce je formální a formulační stránka. Ačkoli je logicky strukturována a obsahuje všechny relevantní oddíly, mezi některými částmi chybí jasnější návaznost. Ve finálním textu práce zůstalo několik formulačních a typografických nedostatků, které jsou zřejmě dány zamýšlenou, ale nedokončenou reformulací některých pasáží, např.: *“The design utilised in experiment II should is simple to understand a short enough, so that even heavily impaired participants can be surveyed.”* či *“My goal was to examine the effects syntactic structure and frequency of occurrence on syntactic processing in speakers with aphasia”* (oboje str. 31) či nerozepsaná zkratka *“w/o”* (str. 28, tabulky 2.2 a 3.1). Pasáž o ne/vyřazení nerodilých mluvčích na str. 27 pak z tohoto hlediska vyznívá vcelku nesrozumitelně a autor by ji měl během obhajoby vysvětlit. Z typografického hlediska jsou na několika místech nesprávně užity uvozovky, prezentace lingvistických příkladů je konzistentní, avšak formálně (užití tabulátorů) zcela neodpovídá běžným typografickým zvyklostem. Poznámkám pod čarou chybí formální náležitosti věty.

Text je psán anglicky a je nutno říci, že vzhledem k předpokládaným zkušenostem autora, je psán poměrně solidní akademickou angličtinou. Textu by prospěla pečlivější kontrola z hlediska gramatiky, když jsou na různých místech textu především nesprávně užity členy.

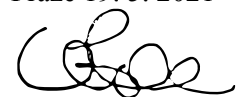
Podněty k diskuzi

- V části týkající se korpusové studie není zcela jasně popsáno, jakým způsobem autor postupoval při anotaci sledovaných proměnných pro vybraná slovesa: byly sledovány všechny výskyty každého lemmatu, nebo autor pracoval se vzorky?
- Po první validační studii autor upravil položku s lemmatem *zapsat*. Projevilo se to ve výsledcích druhého experimentu?
- Při sledování vlivu relativní frekvence reflexivního užití autor popisuje vliv na chybovost u gramatických variant položek. Byly nějaké rozdíly mezi slovesy s vysokou a nízkou frekvencí reflexivního užití u hodnocení negramatických variant?

Závěr

Práce Daniela Suchého v každém případě splňuje jak formální, tak obsahové nároky kladené na bakalářskou práci. Přes zmíněné formální nedostatky oceňuji její obsahovou stránku především v praktické části a navrhuju hodnotit práci **výborně**.

V Praze 19. 5. 2021

Michal Láznička